

ПАДЕЖИ

Падежи се деле на независне (номинатив и вокатив) и зависне (генитив, датив, акузатив, инструментал и локатив). Предлог са именицом или именичком синтагмом у неком зависном падежу чини предлошко-падежну конструкцију.

НОМИНАТИВ

- Номинатив је основни облик именице. Добија се на питање КО? или ШТА? Независан је падеж и уз њега не могу да стоје предлози.
- Служба у реченици - СУБЈЕКАТ (Сања игра тенис.)

- ИМЕНСКИ ДЕО

ИМЕНСКОГ ПРЕДИКАТА (Сања је моја најбоља другарица.)

ВОКАТИВ

- Вокатив је независан падеж у којем стоји име онога кога дозивамо или коме се обраћамо. Добијамо га када употребимо узвик ХЕЈ! У писању се одваја запетама, а пошто је издвојен из реченице, нема посебну службу у њој.
- Сања, донеси ми оловку!
- Донеси ми оловку, Сања!
- Донеси ми, Сања, оловку!

ГЕНИТИВ

Генитив је зависни падеж који најчешће означава припадност, порекло или део нечега. Добијамо га на питање КОГА? или ЧЕГА? Употребљава се са предлозима и без њих.

- ГЕНИТИВ БЕЗ ПРЕДЛОГА

Значења: а) присвојни генитив (Ово је кућа мога деде.)

б) деони генитив (Има много колача.)

в) аблативни генитив (Коначно сам се ослободио треме.)

г) квалитативни генитив (Дошла је жена плаве косе.)

д) временски генитив (То је било прошлог месеца.)

ГЕНИТИВ

- ГЕНИТИВ СА ПРЕДЛОЗИМА

- а) месно значење (Чекам те испред трафике.)
- б) временско значење (Од понедељка сам уморна.)
- в) узрочно значење (Она је позната због изузетног гласа.)
- г) начинско значење (Певала је из свег гласа.)
- д) значење циља (Нећу то да урадим из принципа.)

Служба генитива у реченици:

- неправи објекат (Напили смо се воде.)
- прави објекат (Пио је воде.)
- логички субјекат (Вечерас нема Марка.)
- прилошке одредбе (Сања увек седи поред Јелене.)
- у оквиру именичке синтагме генитив има службу атрибута (девојка црне косе)

Датив

Датив је зависни падеж који најчешће означава намену или усмереност. Добијамо га на питање КОМЕ? или ЧЕМУ? Употребљава се са предлозима и без њих.

Датив без предлога:

- Намена (Купила сам мајци поклон.)
- Усмереност (Окренуо нам се.)
- Носилац стања (Сањиној сестри се једе.)
- Припадност (Где ми је торба?)

ДАТИВ

Датив са предлозима

- Значење усмерености (Кренули смо ка Београду.)
- Допусно значење (Упркос беспарици, отишли смо на море.)

Служба у реченици:

- Неправи објекат (Сања ми увек помаже.)
- Логички субјекат (Сањи се спава.)
- Прилошка одредба за место (Кренула је ка школи.)

АКУЗАТИВ

- Акузатив је зависни падеж који најчешће означава појам који трпи радњу. Добијамо га на питање КОГА? или ШТА? Може се употребити са падежима и без њих.

Акузатив без предлога:

-Трпилац радње (Читали смо нове књиге.)

-Носилац стања (Мог друга је страх од висине.)

-Значење времена (Једно јутро сви смо закаснили у школу.)

АКУЗАТИВ

Акузатив са предлозима:

- Значење времена (У среду је такмичење.)
- Значење места (Уз ограду је израсло дрво.)
- Значење начина (Певали смо у један глас.)
- Значење намене (Ово је цвеће за нашу учитељицу.)

Служба у реченици:

- Прави објекат (Чита новине.)
- Неправи објекат (Огрешио се о Марију.)
- Логички субјекат (Боли је нога.)
- Прилошке одредбе (Идем у Београд.)

ИНСТРУМЕНТАЛ

Инструментал је падеж који најчешће означава друштво или средство. Добијамо га на питање С КИМ? или ЧИМЕ? Може се употребљавати с предлозима и без њих.

- Инструментал без предлога

а) средство (Сликао је воденим бојама.)

б) начин (Потрчао је брзим корацима.)

в) време (Данима нисмо били у биоскопу.)

г) место (Прошли смо главним градом.)

ИНСТРУМЕНТАЛ

Инструментал са предлозима:

- а) друштво (Са Маријом идем у биоскоп.)
- б) место (Све књиге су под столом.)
- в) начин (Чекао сам је са нестрпљењем.)
- г) особина (Видео сам човека са седом брадом.)

Служба у реченици:

НЕПРАВИ ОБЈЕКАТ (Они говоре енглеским језиком.)

ПРИЛОШКЕ ОДРЕДБЕ (Радимо понедељком.)

У ОКВИРУ ИМЕНИЧКЕ СИНТАГМЕ ИНСТРУМЕНТАЛ ИМА

СЛУЖБУ АТРИБУТА (девојка са плавом косом.)

ЛОКАТИВ

Локатив је зависни падеж који најчешће означава место. Добијамо га на питање О КОМЕ? или НА ЧЕМУ? Употребљава се само са предлозима.

Значења локатива:

- а) место (Књиге су на столу.)
- б) време (Путујемо у августу на море.)
- в) начин (Дубио је на глави.)

- Служба у реченици:
- Неправи објекат (Размишљам о летњем распусту.)
- Прилошке одредбе (Свеске држим у првој фиоци.)

СУБЈЕКАТ

Субјектом се исказује вршилац радње или носилац стања која означава предикат. У служби субјекта су именице, именичке заменице или именичке синтагме у номинативу. Овакав субјекат зове се **ГРАМАТИЧКИ СУБЈЕКАТ**.

ЛОГИЧКИ СУБЈЕКАТ означава носиоца стања (тада стоји у дативу или акузативу – Ани се спава. Ану је страх.) или појам чије се постојање тврди или негира (тада стоји у генитиву – Није било никог у школи.)

ПРАВИ И НЕПРАВИ ОБЈЕКАТ

ПРАВИ ОБЈЕКАТ

-Члан реченице који се јавља као допуна прелазним глаголима. Може стајати у акузативу без предлога (Читао сам књигу.), али и у деоном генитиву (Појео сам колача.) али само уз прелазне глаголе и тада се може заменити акузативом без предлога.

НЕПРАВИ ОБЈЕКАТ

-Члан реченице који се јавља као допуна непрелазним глаголима. Може стајати у свим зависним падежима осим у акузативу без предлога. (Купила сам мајци поклон. Послао је родитељима писмо.)